

relieta, nec non & communi, etiam in articulo mortis,
ubi de aeternitate jacitur alea.

Addunt aliqui, quod licet quis certis ac manifestis argumentis aliquid sententia falsitatem ostendit posse existimare, non ideo tamen fas est ut illam improbatum judicet, modo aliqui docet probetur: quia potest & debet sibi persuadere, rationes suas, & argumenta, quia sibi videntur invicta, ab aliis veluti posse. Hoc docet Thomas Sanchez in Decal. lib. 1. cap. 9. num. 6. Sylrus in clavis, & ex illis Eftobius, aliis verbis: Accidere affiles, ut sit probabiliter spinanti ratio aliqua in contrarium convenienter videatur: sed non inde opinio probabilitatem amittit, quia licet ut illam non valeat solvere rationem alias solvere quibus, idque tibi debet persuadere, cum sapientia rationes insolubiles expanderit, quae ab aliis facili negotio solvuntur: quare imprudenter se gerens, si ob hanc causam: alienorum opiniones, qui ut probabiles circumferuntur, ut improbabiles abdicantur. Unde juxta hos Auctores, ex sola fere novorum Casuifilarum auctoritate probabilitas opinionum pensari debet, nec unquam Theologo licitum erit, aliquam Casuifilarum sententiam, quam ex Paribus aut Scripturis manifeste falsam esse compreherit, improbatibilis confesse: nam semper illius occurset: Quod tibi videtur insolubile: alias solvere poseris: Quod ut cum Scriptura & Paribus conciliare non posse, conciliabit alius. Sileo alia probabilitatum monstra, de quibus tuis infra dicimus, & problemata difficultatis resolutionem aggredior.

§. 11

Conclusio negativa statuitur, & triplici ratione suadetur

21 **D**ico igitur, non esse licitum operari secundum opinionem minus probabilem, sed in rebus dubiis, & in opinionum probabilitum conflictu, partem probabiliorem sequendam esse.

Ira docent plares antiqui & recentiores Theologi & Ca-
suistæ, pietate ac eruditione clarissimæ. Inter quos præ-
cipiunt sunt S. Antonius 1. part. titul. 3. s. 1C. reg. 4.
Scotus infra referendus, Gabriel in 4. dist. 15. quest. 8.
art. 3. probatio 1. conclusionis, Sylvester verbo *Du-
bium*, q. 2. Conradus de contractibus tract. 7. quest. 110.
conclut. 1. Corduba in suo *Quaestionario*, lib. 2. quest. 3.
Navertus in summa Hispanica cap. 28. addit. ad n. 13.
cap. 27 ut citat contrarie opiniones affistorum Sanchez in
Decal. lib. 1. cap. 9. num. 13. Item ex Patribus Societas
negative adherentes sententias Bellarmis, opusculo ad
Episcopum Theanenensem nepotem suum, cuius verbo infra
referendum. Comitelas lib. 5. resp. Moral. ubi de pro-
babiliore ac tuiiore opinione sequenda sententiam, Ethica
Christianæ caput, ad reliquias Christiani officii tractan-
das, dijudicandasque controversias penitesciarum, merito
non praedictas, iurisdictio invenitur vel concipi potest, in
concurso alterius, qui stat pro pracepto, prudenter non
agit. Ergo non recte operatur, sed peccat. Major est cer-
ta apud omnes, cum prudentia sit regula bonitatis &
militie actuum humanorum. Minor vero, quam negant Adver-
sarii, ostendunt primo ratione quam insinuat S. Thom-
as 2. q. 43. art. 5. in argum. *Sed contra*, his verbis: *Ad*
prudentiam periret preferre magis bonum minus bene: *Ergo*
diffidere a meliori, perire ad imprudentiam. Sicut ergo ex
dictamine prudentia tenetur emere vestes que meliores
aut commodiores nobis apparent, & viliori pretio ven-
duntur, vel fumere medicinam quam salubriorum exigit
manus, aut nos committere navi, quam meliorem &
riuori arbitramur, ita & multo magis, in moralibus (in
quibus, ut ait Lactantius, *si quid erravimus fuerit, vita omni-
nis eversio*) probabiliores ac tuiiores vias sive sententias,
ex pracepto seu dictamine prudentia, sequi debemus.

appellat. Additque oppositam sententiam esse sedam prolapsonem, qua rations discidimus, veritatem contemnimus, vel falso enim agnoscendis vias obstruimus, exter-
nae legi contumeliam imponimus, scleratos illos judices imitamus, qui contraria testibus auditis, eorum testimoni-
um sequi vellent quod minus verisimile appareret; et
eum etiam imprudentiam sequimur, qui quod verisimili-
mum est eligunt, bono fecto pretermitto. Idem ex es-
dem Societate luculentem tradunt Michael Elizard in ope-
re de recta mora doctrina, & Candidatus Phisstein, seu
Andreas Blanclus, qui ut air Julius Mercurius Inquisi-
tor Mantuanus *hinc nostris facili liberatem in moralis-
tibus, in itala compensis prius.*
Phisstein *in recta mora doctrina* *de finis*

Ex Thomis vero novissime contra adversum sententiam calamus frinxerunt praeditus Mercurius, in libro de praxi opinionum, ubi plausum vixiti Doctores refert pro nostra sententia. Vincentius Baronius, qui eleganter & acute illam probat in sua Theologia moralis adversus laiores probabilias, & Vincentius Contensonius tom. 3. fixa Theologie mentis & cordis, dicit. 6. de novello perprobabilitate cimento, ubi pluribus petitum tam ab auctoritate tum a ratione argumentum, illud everit. Denum ex Canonis. contra recentiores Probabilitas novissime scriptit Prosper Fagnanus, expoente caput. *No invenitur*, ubi totam hanc probabilitatem materiam eruditè & copiose tractat, vixiti sex pro nostra sententia afferens rationes, & plures pro ea celebres Canonistas referens, quibus adjungi poset Joannes Caballarius, Congregationis Oratorii Presbyter, qui lib. 3. de iuriis Canonici theoria & praxi cap. 13. ex profecto docet nostram sententiam, & pro ea refert plures ex Auctoribus a nobis citatis. Idem prefat Joannes Simmichus, Doctor Lovaniensis, in libro quem nuper editis de Saule Israëlitica genti Protomarcha, precipue lib. 1. cap. 14. & sequentibus.

22 Plures adduci solent rationes, ad probandas nostram sententiam, quas credunt. Autem infra responduntur.

²² Fures adiiciuntur rationes, ad probandum nostram conclusionem, quas predicti Auctores suse expendunt; tres tantum hic exponant, quae precipue sunt, & veluti fundamenta:

Prima est: Sicut in controversis & difficultatibus moralibus quotidie emergentibus, tenemur inquirere veritatem.

Respondent Adversarii, quod licet ille qui operatur 30
opinione minus probabili qua faveat libertati, in concursu

Nec valet si dicas, opinionem minus probabilem, esse omnino tamet & securam, cum tuto incedat qui probabilitate incedit, ut novi Calixtus palliis docent, hoc enim falsum esse, mox offendemus, & si et non esset falsum, est tamen valde incertum ex dubium, cum de hoc sit quæstio ad controvergia inter Theologos, alii affirmantibus, alii probabilioris, qua fiat pro praecipto, habeat hoc iudicium speculativum, probabilis & verisimilis est, hanc aliud iudicium esse malum & illicitum, habet tamen finem aliud iudicium practicum & reflexum, certificans conscientiam de rectitudine & honestitate morali sua operationis, nempe iudicium: Qui probabiliter agit, prudenter & securus agit.

Hac responso & doctrina est precipuum ac fere unicum Adversariorum fundamentum, unde ad ilium tamquam ad tuiculum alylum semper congiuntur, cum vi argumentorum premuntur, eoque dogmate: *Qui probabiliter agit, prudenter agit*, veluti fortillino clypeo, omnia quae in ipsis vibrantur tela, putant se posse repellere. Sed difficil non est eos ab illa arte depellere & murum hinc arcuare, atque clypeum ilium stramineum penitus infingere.

Gallici Annales referunt, Henricum IV. recentis & in-
delyta memoria Gallorum Regem cum ex colloquio quod
ex postulante habuit eit inter Doctos Catholicos, & ha-
retice pravitatis ministros, audierat ex eis qui tunc aderant
hereticis ministris, eos qui Catholicam fidem sequentur
dammodo pie & recte viverent, in via eterna salutis am-
bulare, Catholicos Doctos ex a verbo alvestraverunt
In primis enim esto quod ille qui agit probabiliter, 31
prudent agat, quando illi non occurrit alia opinio pro-
babilior, imprudent tamen agit dum in concurren-
tentie probabilioris, eligit minus probabilem, ut supra
offensum est, magis enim accedit ad id quod est falsum, in
rebus ad saltem pertinentibus, ut ait Joannes Andreas
supra relatus.

Secundo, si assensus prudens & probabilis sit synony- 32
mum: ergo prudenter agit Medicus probabilita remedia ad-
hibens, tutis & efficacioribus praetermissis. Ergo excusa-
bitur Iudex: qui reum nec convixit nec confessum, ex
probabilibus suspectum, sed ex probabilioribus innocentem,
pena capituli multaverit. Quod ut errore nuper
damnavit Innocentius XI. Ergo licitum erit Christianis
illarum morum corrupcetas ad proximam redigere, quas

probabilis esse , ac bonis rationibus fultas , nonnulli recentiores Casuistæ passim docent. Certe qui non videat predictum dominum probabilitarium , quo probabilitas agit , prudenter & secure agit , ad omnina flagitorum genera viam sternere ac munera & omnem religioni & honestatis ver-

quoniam omnes Theologi, certainam & immutabilem a periculo contentur, posse non minus probabilem amplecti docent, cum plures gravesque Doctores, ea securitate careret existimant, licet probabili aliquorum iudicio sit medium quo salutem conseqnatur. Unde Cardinalis Bellarminus, non minus pietate quam eruditione insignis, in opusculo ad Episcopum Theanensem, nepotem suum, haec auctera verba tenet: *Sed quis velit in suo salutem suam collocare, et omnino decessum certam veritatem inquirere, & non respicere quid multi hoc tempore dicant aut faciant; & si rei curioso non posset ad liquidam apparere, debet omnino tueri non parere sequi, & nulla ratione, nullius imperio, nullae utilitate temporali prospici, sed minus easam partem dividere: Agitur enim de summa re, & cum salute aeterna tractatur, & facultatum est, conscientiam errorum exemplo dicimus induere, & eo modo, conscientiam non remordentem, ad eum locum descendere, ubi verius non moritur, & ignis non extinguitur.* Quapropter Mutius Vitellius, Generalis Societatis IESU sapientissimus, in epistola scripta anno 1617, die 4 Januarii ad Superioris eiusdem Societatis, inter septem que impensis illius committendat, ita quod quartu*loco* reponit: *Probabilis omni studio perficiunt, ut qui docent, scribentes, minime has regule & norma in delicto sententiarum usurpari: Tueri quis potest: Probabilis est: Autem non careat, Verum ad eas sententias accedant, que ruitores, qua graviorum, majorisque nominis Doctorum suffragantes sunt frequentes, quae bonis moribus condutum magis, qui denique piezant aliter, & professe queant, non vobis, non perdere.* Ita referunt Clemens Scopus de potestate Pontificis in Societatem IESU folio 365. & Martinez de Prado tom. 1. Theologia moralis cap. 15. pag. 634.

Potest insuper probari Minor principialis (que assertum non prudenter operari illum qui eligit sententiam minus probabilem, faventem libertati vel concepcionis, in consilio alterius que fiat pro veritate & praecepto) hoc disfusca, quo precipuum Adversariorum fundamentum convellitur. Prudentia, cum sit virtus intellectuali praefecta, requirit certitudinem falsoe moralem in suo objec-

33

3. Tertio, quo ad Adversariis, an predictum dogma recentiori Casuularium qui agit probabilitem, agit prudenter, sit certum ac demonstrabilis, vel dumtaxat probable & opinativum. Primum dici nequit, cum nulla ratione evidenti & demonstrativa probari possit, & negatur a pluribus gravissimis Theologis, & Canonistis. Si autem responderetur illud esse dumtaxat probable & opinativum, ut revera tenetur respondere Adversarii, manifestum est ex illo non posse derivari moralem certitudinem, quem omnem moraliter formidinem & dubitatem a conscientia tollat, etiamque de restitudine operationis omnino certificet, cum opinio (ut ait S. Thomas l. p. q. 70. art. 9.) significet actum intellectus, qui fortur in unam partem contradictionis, cum formidine alterius. Adto quod, sicut ex contingentis solum contingens, & ex frigido frigidum, ita non nisi probabile & fallibile, ex probabili & fallibili sequi potest; & sicut immixta debili & nutanti fundamento existatio, non potest certa & secura constitere.

Dices forte, quod licet tale dogma ab intrinseco, seu 24

a rationibus & motibus intrinsecis, non sit certum & infallibile, sed probable tantum & opinabile; ab extrinseco tamē habere moralem certitudinem, nempe ex suffragio & auctoritate plurium gravium Theologorum & Causitatum, qui illud certum esse afferunt, & commodam securitatem sponte quacumque opinionem probabilem sequentibus. Verum omnes illi Theologi & Causitati (silo eruditio, sapientia, & pietate celebres) non sunt haud dubio tanta auctoritas in Ecclesiis, quanto D. Augustinus, Doctorum aquila, humanorum ingeniorum apex, & Iuniorum magis Ecclesiis; eique sapientia, prudentia, eruditio, ac pietate, multo inferiores sunt; & tamē ille S. D. ingenio proficit, securitatem a se datam nihil valere apud Deum, si a lege divina differat: Ecce (inquit) dicit Iustus secutus procuraverat, quia illi predesti sapientia familiis non accepte? Procuraverat sum, sicut sum, atque ibi dicam, virgo quamvis sit, Dominus ne non pones? Securitatem tibi procuraverat deus, nihil autem secutus procuraveris: utram tibi Dominus secutus daret, & ego ergo evenerit: Domini enim secutus valeret, etiam si nulius mea nihil valeret, si illi noluerit. Cum ergo Deus securitatem non promovet, quacumque opinionem probabilem sequentibus, nec ullum hujus dogmatis, qui probabiliter agit, prudenter & secure agit, in Scriptura aut SS. Patribus extet velutum, non potest omnimodum securitatem habere, quae moralem omnem excludat formidinem, a novorum Theologorum suffragio; praesertim cum illud non possit ultra probabilitatem fibaram, aliquam sententiam seu dogma evenerit. Unde Lactanius lib. 3. cap. 13. recte admonet: No trahamus nullitatem cuiusquam, sed veritatis potius accusamus. Et subdit: Nullus hic temeritatem est: in scurrilum futilitatem pana subveniens est, si aut persona innotescit, aut opinio falsa decerpitur.

35 Addo ex Causitatu in lib. de iure Canonici theoria & praxi, supra citato: Virgo pietate, & prudentia eximis, difficile reponi in illa Scriptoriis casu, que ante annos circiter triginta, ut desumpta nubes locustarum sita quaque veris effidit, criminis formam opinionis portenta difformitatis, quibus eritis Auctoribus quiclibet, & magna & in suo potissimum probabilitatem, vel suo unius suffragio auctoritate se conciliare presumebas: immo & jactabas filii coniunctum vinculo amplissime beneficis astrictum, ab fabula peccata mundi, quia quae alii habebant per crimina, suis auctoribus pondere, redditibus licet & beneficiis, viamque illam arcam & ardum quo ducit in celum, in amplissimam aream & planitatem convertit, quae ruto & indiscernibilis universi absque ulta difficultate in celum devenerit, satis exceptio, qui tantum beneficium non agnoscere, divisa quo illas probabilitates non excusaverint, quorū dumtaxat est desperata falsus, & corrisposta damnatio.

36 Demum predictum novorum Causitatum dogma falso esse, aperte colligitur ex utroque Doctore Angelico, & subtili. Ille enim quodlib. 9. art. 15. sit haec questionem, an illicitum sit habere aliures probandas? Periculose determinari, quis ambigui est, dum Theolog. Theolog. & Juris. Juris inventur diversa sententia. Ita vero in 3. dist. 25. q. 1. n. 9. sic sit: Cum habens duas opiniones contrarias perplexus sit, periculoso se determinares ad unam, nisi re diligenter inspecta, illam probabiliori eligeres. Ubi loquitor de opinionibus in materia morum, non vera de speculativis, ut constat ex verbis illis praecedentibus: In moralibus quando sunt altercationes de aliquo peccato, &c. At haec falla esset, si predictum dogma, qui probabiliter agit, prudenter & secure agit, verum esset, nullum enim effect periculum in decisione seu determinatione illarum questionum; quacumque enim sententiam quis eliget, si ve probabilem, si minus probabilem, dummodo esset probabilis, prudenter & secure ageret, effectuque immunis a peccandi periculo: Ergo predictum dogma principis doctrina D. Thome & Scoti aperte repugnat.

§. III.

Eadem veritas ratione morali suadetur.

37 S umitur haec ratio ex formidabilis voce Christi Matth. 7. Quoniam ergo via & angusta est, qua duci ad vitam, & pauci sunt qui inventur eam? Si enim licet operari juxta quacumque opinionem probabilem, relicta ea quam probabiliter & fecursum judicamus, via cali non arcta & difficilis, sed latitissima & planissima erit, immo a novis Causitatis, novas opiniones probabiliores quotidie in Ecclesiis inducentibus, tantopere dilatata & complanata, ut nemo fere sit, qui cum suis ambitionibus, usurpiis, superfluitatibus, & deliciis, per eam commode ambulare non posset, hoc enim Maxima supposita, vix reperies actionem ullam pravam, que licita non fit, quia vix illa est qua a recentioribus Causitatis licita non afferatur, & a peccato non excusat, ut patet infra, cum novorum Causitatum excusibus, seu potius nova probabilitatum monstrare referemus. Unde Raffaeus apud Caramuel in Theol. Regal. dist. 6. Ex opinione variorate (inquit) jugum Chri-

pietas sequeretur, nimirum his postremis temporibus, milles quam priscis, ad eternam salutem facilius pervenienti; cum quotidie nova opinione probabile a Causitatu introducantur. Unde noster Mercurius Inquisitor Mantuanus, in libro de praxi opinionum limitata, pag. 494. respondentis ad predicta verba Caramuelis, sic ait: Si nouis hinc felicitati Ecclesia, quam supponis hic Author, effet plaudendum quod ab opinoribus fideliis ad laudem Imperium promoverentur facilis, effet simili condoleamus infelicitati Ecclesiæ facilius antecedentium, quibus haec ratio tametsi moralis sit, & non metaphysica, fortis intermixta, & sufficiens, ut recentiorum Causitatum dogma rejiciatur. Unde merito adversus eundem Autorem, cum Hieronymo Epist. 65. exclamare possumus: Cur post quadrages annos (dilecamus nos mille sexcentos) docere non niteris, quod ante nescimus? Cur preferis in medium quod Petrus, & Paulus edere noluerunt? Uisque ac hunc diem sine ipsa doctrina mandus Christianus fuit. Illam sinecet fidei, in qua puer natus sum.

Nec valet quod addunt novi Causitati, nempe eodem probabilitatis remedio contrarios animi morbos posse sanari, doctrinae SS. Patrum manifeste repugnat. Nam si magnum Gregorium de morbis animi confundamus, deinceps remedios quibus sanandi sunt, respondebit in prole, pastorali part. 3. Non una eadem exhortatio emulsi congruit, quia non cunctis per morum qualitas adstringit: sive namque alii officiant que alii presint; quia & plerunque herba que haec animalia emittunt, alii occidenti; & levius equis mitigare, castore infligunt; & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires junxit; & ponit qui vitam fortius reboras, parvorum neas. Et hom. 32. in Evang. Celsus medicus (inquit) singulis quibusque vitiis obvianca adhibet medicamenta. Nam sicut in arte medicina calida frigidis, frigida calida curantur, ita Deus noster contraaria oppositae medicamenta peccatis. Idem docet Chrysostom. hom. 5. ad populum Antioch. ubi sic habet: Contraria contraria curare mendicorum fieri iubent. Ex ergo nata est febris; iudicis morbum corrigit. Ex tristitia quis informis est: letatianum hinc apud medicinam esse ducunt. Sic & animis agriduldine fieri opes. Ignoraverunt ergo SS. Patres novum illum atque medendi morbis animalium, quam novi Causitatis adeo extollunt & predicate, & recens illud ac mirabile probabilitatis pharmacum, quo solo putant contraria animi morbos posse sanari. Unde iterum redit illud magni Guigonius: O Apofolorum tempora infelicitissima! O vires illes ignorantis tenebris involutos, & omni miseratione diffusissimos?

§. IV.

Aliud argumentum morale.

42 D abit veniam Lester eruditus, si ad hoc novorum Causitatum dogma, cuius tantum est virus, ut omnem pene Theologiam moralem inficerit, penitus revertendum, aliud argumentum morale subficiam, ex eo difsumptum, quod in antiquis Patribus, & in Ecclesiis Doctoribus, nullum exet ipsius vestigium; ut vel ex eo certi potest, quod nullus omnino a Causitatu, ad illud stabilendum, vel Scripturam, vel Patrum locus adducatur. Cogit autem SS. Petrus, quipuis in re omnium gravissimis scilicet non nulis (subdit eleganter VVendrochius) an aliquid coram iudicinibus habeat, precipuum cardinem Theologiae moralis, ab omnibus Patribus ignoramus est, & his postremis temporibus reculit. Omnia probabilitatis doctrina, siquidem vera est, & non infidus securitatem afferret, nil commendatur, nil ad excellentes scrupulos apertis, nil ad complanatos fatius iter expeditum. Magnum fatius presidium natum est quod eam didicit; magno admimento provocare qui eam reficit. Hinc sit in recentiorum Causitatum scriptis, singulariter pars veribus incutitur. Cum igitur tantum arcuum vel Patribus invisi Deus, vel nobis Parvus invideretur? Cur isti probabilitatis ius nihil nubuntur? Cur scibit in rebus agendis non est ipsa explorata veritas, tantum timor professur, ne forte quod eis videtur rectum, iniquum, & primum a Deo iudicetur? Qui non vident, quam sit absurdum, ut in re sancti momenti, quod Patribus ignoratum sit, his postremis temporibus subito panseatur?

43 Simili discursu utuntur quidam Recentiores contra Suarez, contendentes obligari hominem ad actum contritum in articulo mortis, ne ei sufficiere Sacramentum abstolutionem cum attritione cognita. Incredibile est (inquit) illi apud Caramuel Theol. fund. num. 307.) anni integris mille sexcentis rem tam necessarium, si effet vera, & in Ecclesia Romana ignorantem. Altius de Dei misericordia est presumendum: non enim admittendum est, ab illo ita rotam Ecclesiæ deseriri, ut in re sancti momenti semper fuerit decepta. Quis ratio (subdit eleganter) sameth moralis sit, & non metaphysica, fortis intermixta, & sufficiens, us Suarez opinio rejiciatur. Sed quis non videat pari jure, & simili discursu, rejici posse ejusdem Caramuelis, & aliorum Recentiorum dogma, quo afferunt omnem opinionem, probabilem, probabilitate quacumque tenet, turam esse, subindeque licere sequi sententiam minus probabilem, in concursu probabilioris? Cum enim antiquis Ecclesiæ Pa-

tribus tale dogma ignotum sit, & ne levissimum extet in eorum libris ipsius vestigium, credibile est illud non esse verum, nec ad mortum institutionem, & conscientiarum quietem & tranquillitatem necessarium, ut novi Causitatis passim afferunt; Incredibile enim est, anni integris mille sexcentis, rem tam necessarium fuisse in Ecclesia Romana ignoratam, altius de Dei misericordia est presumendum: non enim admittendum est, ab illo ita rotam Ecclesiæ deferri, ut re-

tanti momenti semper fuerit decepta. Certe (ut verbius ejusdem Caramueli utitur) haec ratio tametsi moralis sit, & non metaphysica, fortis intermixta, & sufficiens, ut recentiorum Causitatum dogma rejiciatur. Unde merito adversus eundem Autorem, cum Hieronymo Epist. 65. exclamare possumus: Cur post quadrages annos (dilecamus nos mille sexcentos) docere non niteris, quod ante nescimus? Cur preferis in medium quod Petrus, & Paulus edere noluerunt? Uisque ac hunc diem sine ipsa doctrina mandus Christianus fuit. Illam sinecet fidei, in qua puer natus sum.

Nec valet quod addunt novi Causitati, num 197. & 190. editionis Franciford. in materia morum majoris facienda sunt juniorum opiniones, quam Veterum, quod has argumentationes, ex perpetuo corporis & animi conflitu desumpta, siuadere co-natur: Videntur (inquit) corpus & animus conflitu perpresso diffinire, quod probat naturalia & moralia, & tunc animum fortiorum & liberorum reddi, cum corpus macerans & debilitatur. Cum igitur non possimus negare, Veteres magores moles, & viribus robustis sufficiunt (reprimere enim & colimus bovide eximis Santorum mulierum corpora: habemus in thesauris habitas, eses, & alia Principum antiquorum arma, que nobis efficiunt impedimenta) difficiuntur summa necessario, Juniores subtilioribus ingenis praediti; & Socratibus, Platonibus, Aristo-telius sufficiunt acutiori & oculatiori Thomas, Scotor, Molanus, Suarez, Vasquez. Unde alibi dicit: Non multum ego temporis impendo ani perdis in Veterum libris legendis, non quia contemnam illos, sed quod omnia que pulcre cogitarunt, sicut sine a Junioribus summo studio elimas. Similia habet Theophilus Raymundus in novo libertatisexplic. p. 2. cap. 4. §. 7. ubi sic ait: Scholastici posteriores super fines intellexerunt, & plerique omnia rejicienda agnoverunt, que anteriores vel probant, vel non improbabili exsuffit, scilicet enim (subdit ex Aegid. Rom.) si manus esset super humeros gigantes, longius videtur quam gigas; ita posteriores Scholastici, exsuffentes super humeros priorum, longius videtur quam priores. Caramuel & Theophilus attentuntur Reginaldus, Cellotius, & alii, afferentes fidem e Veteribus haurientam, decipiuntur morum & Recensioribus: quoniam antiquorum placita vicinioria sunt traditioni, Apofolicego doctrinae; Recentiores vero in doctrina morali magis instruti. Unde Caramuel in Theol. fund. num. 1268. alias 1985. Tota moralis Theologia (inquit) nova est. Quis enim negare audet esse in Diana ceteras opiniones probabiles que Augustinus, & antiquis Ecclesiæ Patribus ignorauerunt.

Porro haec ita absurdia sunt, & a communis sapientum sensu adeo exstincta, ut impugnatione non egeant, sed ea retulisse, confutasse sit. Quare nolo plus dicere de rebus, quia melius eam commissi fiduciam genitus, quam orationibus meis, ut cum Augustino loquar. Cum igitur non tam disputationibus, quam orationibus esti agendum: plus eis sine dubitatione praefabo, si usi corrigantur orationes, ne cum tantis ingenis vel personis, vel aliis perdant presumptione damnablem.

§. V.

Solvuntur objectiones.

P recipit aduersiorum objections jam fere occupate 45 sunt, & soluta manent ex dictis probando nostram sententiam, constat enim ex tertia ratione frivolum esse argumentum istud quod apud illos palmarium est: Ille reoperatur qui prudenter operatur: At qui sequitur sententiam minus probabilem, in concursu probabilioris, prudenter operatur, & cum ratione, nam probabilis opinio in eum quam bona ratio fulcit, alioquin probabilis non est: Ergo recte operatur.

Hic inquit argumentum solutio patet ex supra dictis, ostendimus enim in tercia ratione, imprudentissime agere illum qui in concursu plurium opinionum probabilitum minus probabilem & minus rotam, prudenter probabiliori at-tori. Nec reoperatur qui prudenter operatur: At qui sequitur sententiam minus probabilem, in concursu probabilioris, prudenter operatur, & cum ratione, nam probabilis opinio in eum quam bona ratio fulcit, alioquin probabilis non est: Ergo recte operatur.

Hic inquit argumentum solutio patet ex supra dictis, ostendimus enim in tercia ratione, imprudentissime agere illum qui in concursu plurium opinionum probabilitum minus probabilem & minus rotam, prudenter probabiliori at-tori. Nec reoperatur qui prudenter operatur: At qui sequitur sententiam minus probabilem, in concursu probabilioris, prudenter operatur, & cum ratione, nam probabilis opinio in eum quam bona ratio fulcit, alioquin probabilis non est: Ergo recte operatur.

Pote hoc explicari & magis illustrari ex doctrina quam

ex Aegidio tradit. D. Thom. 2. p. 50. art. 1. ad l. ubi do-

cet quod medium comparatum ad unum extremum, alterum extremum videtur: v.g. tepidum comparatum calido,

calidum. Euseb. comparatum ad nigrum, album dicitur: &

nigrum. Euseb. comparatum ad album. Item media fiducia in

lyra vel cithara, gravis dicitur comparata ad ultimam, &

acuta

Dissertatio Theologica,

acuta si comparetur ad primam. Demum crepusculum comparative ad noctem, appellatur dies, & nox, si comparatur ad diem. Cum ergo opinio minus probabilis mediet inter probabilem & probabilorem, licet comparative ad improbatibilem, probabilis aliquo modo apparet, non tamem in concursu probabilitatis, & comparative ad illam, praeferunt si notabiliter probabilior sit. Idem cum proportione dicendum est de ratione minus bona & minus efficaci, comparata ad meliorem & efficaciem.

46 Solutum etiam manet ex dictis aliud Adversariorum fundamentum, quo probat, illum qui eligit sententiam minus probabilem & minus tutam, in concursu probabilitatis & tutoris excusari a peccato, eo quod labore ignorantiæ invincibili. Hoc enim fatus esse confit, cum illius affluitus sententia qua fibi ob circumstancia momenta appare probabilior, & ob periculi remotionem tutor est atque securior; & illa spreta minus probabilem, minusfuturam, de indistria eligat, etiam si sicut pro libertate contra legem, pro voluntate contra officium, pro commode contra honestum, verisimilioribus argumentis communum. Unde in certo illo sum Poeta exclamare potest. *Videt meliora, prosequitur, deteriora sequor.*

47 Objicunt tertio: Cam jugum Christi sit suave, &onus eius leve, ut dicitur Matth. 11. opinione ille in materia mortis sequendus fuit, que viam cali planior & facilior redit, quales sunt opiniones probabiles, facientes libertati.

Confirmant ex lege *benignus* ff. de legibus, & cap. ff. de transfiguratione, ubi dicitur, quod *opinio benignus & suavio preferi debet*. Et S. Antonius l. p. tit. 3. cap. 10. §. 10. ait: *Inter duram & benignam circa praecpta sententiam, benigna est posita ceteris partibus interpretatio facienda*. Dicitur etiam in Prologo nostrorum Constitutionum lit. I. *Terrium (quod impedit salutem animalium) est nimis austerrum in conflictu & opinionibus; terrenum enim homines ex hoc in tantum ut saltem propriam negligant. Quoniamque relaxanda est (quantum fieri potest) rigidae & austerae in conflictu, ac homines benigne tractandi sunt.*

Ad objectionem respondeo, jugum quidem Christi suave esse, &onus eius leve, sed ejus suavitatem & levitatem oris ex caritate & gratia Christi, illius emolliente ac mitigante, ut docet D. Thomas I. 2. quæst. 98. art. 1. ad 3. non vero ex usu, sed potius abuso, ac laxitate probabilitatum quis novi Casuilla in Ecclesiasten induerunt.

48 Dices, cui ille qui eligit sententiam probabilem, sequens est, & a peccandi periculo immunis, non vero ille qui sequitur sententiam minus probabilem, cum opinio probabilior non minus possit esse falsa, & legi divinae diffocta, quam minus probabilis?

Kelpesone eff. notabiliter inter illes differunt: ille enim qui eligit probabilem sententiam, habet hoc iudicium reflexum & prudentiale: *Qui facit totum quem in se est ad inquirendam veritatem, si fecit illum non stringat, excusat a peccato, ratione ignorantiae invincibilis*; quod iudicium omnino certum est, utpote nixum huius principii: *Nemo peccat in eo quod videtur non posse*, quod D. Augustinus in libro de dubiis animalium cap. II. usque adeo esse notum & per se manifestum assertur, ut non solum eum nomine ignoratur, sed insuper a tota genere humano decantetur & declaratur. Nemo (Inquit) ita canzant & in monitis Passare, & in thesauris Peccar, & induci in circulo, & dellati in bibliothecis, & Magistris in Scholis, & Antipotes in locis sacris, & in ore terrarum genit humanum. Ille vero qui sequitur sententiam minus probabilem in concursu probabilitatis non potest habere hoc iudicium reflexum (cum labore nequeat ignorantiae invincibilis, ut supra ostensum est) sed solum iudicium: *Qui probabiliter agit, prudenter & fecere agit*, quod videtur dubium & incertum est, & ad summum probabile & opinabile esse potest, ut ex supra dicitur constat. Unde primus firmissime columnæ adhaeret, alter vero baculo arundinico, seu nutanti ac debili fundamento, innititur.

39 Objicunt quarto: Eadem videtur esse ratio de probabilitate sententia, ac de tutori: Sed possumus eligere sententiam minus tutam, in concursu tutoris, ut docet S. Antonius, part. tit. 3. cap. 10. §. 10. his verbis: *Eligere viam iustorum, conflixi est non praepeti, alias operari multos ingredi religionem, in qua iustus vivitur, quam in seculo*. Et a. p. tit. 1. cap. 16. §. 2. sapienter admonet Confessores, his verbis: *Semper tutor vita confidenda est, sed non imperanda*: Ergo pariter licet sequi sententiam minus probabilem, in concursu probabilitatis.

Respondeo negando maiorem, opinio enim dicitur tutor ex eo quod a peccandi periculo magis recedat; probabilior vero, ex eo quod fit vel appearat veritati magis confona, aut vicina: licet autem teneamus sequi id quod veritati conformis aut vicinius nobis apparet, quando illud facit praecptum aut virtutem, non tam id quod a periculo peccandi magis recedit, si non si veritati aut prudentie conformum, cum prudentia sit regula actuum humanorum. Quare Ambrosius in Psalm. 118. *sicut non est sapientia sine timore, ita timor sine sapientia est non debet*. Unde quando aliqui Autores supra citati dicunt, in materia morum sequendam esse iutorum sententiam, hoc intelligendum est de sententia tutoris, quae probabilior est, & veritati ac prudentie magis confona; non vero de illis sententiis quae minus probabiles, & prudentia regulis minus sequentes sunt. Alioquin cum quis dubitaret quod minus probabile esset sua, vel alterius, teneretur statim eam alteri tradere, vel cum eo dividere, cum hoc sit tutus, & a peccandi periculo remotus, & universaliter omnes

De Opinionum Probabilitate.

opus capite sequenti: *Iusti in ipsis bonis operibus positi trahuntur, ac ne in eisdem oneri aliquo errore displaceant, coniunctus lenemus vacant. Ex quibus liquet, illum conscientiam tranquillitatem, quam spoudent novi Causi, minus probabilem sententiam sequentibus, sufficiat & periculum esse, & pulvillum illum seu cervical, quod sub tepidorum & negligientium capite ponunt, ut mollius in suis negligientis dormient & quiescant, reprobari a Dominis per Prophetas dicentem. Vt qui copulatum pulvillum sub omni cubito manus, & faciens cervicalis sub capite universa terra, ad expandens animos. Quia verba expontens Gregorius Magnus lib. 18. moral. cap. 4. sic ait: Pulvillum ponitur, ne mollius quiescat. Quisquis ergo male agnitus adulans, pulvillum sub capite vel cubito jacens ponit, ut qui corripit ex culpa delubrat in eis fulvis laudibus, mollier quiescat.*

Demum objicit quidam Recensio: D. Thomas I. 2. q. 91. art. 4. in corp. docet legem humanam non posse obligare ad astutissimum, sed solum divinam. En. (Inquit) verba que habet 2. 2. q. 104. art. 3. in corpore: *Ex ideo in his quae pertinent ad interiorum motuum voluntarium hominem non tenetur obediere, sed solum Deo. Et S. Antonius 2. p. tit. 1. cap. 7. §. 6. docet quod si ille qui alteri mutuo dat pecuniam, aliquid ab eo recipiat, credens illud liberatiter sibi donari, non teneri ad restituendum, si prope fiasit non liberaliter dedisse: Ergo cum illi sententia laxiores sint, licet juxta doctrinam utriusque sancti, eligere sententiam laxiorem seu minorem in concursu alterius magis stricta, subindeque magis tutar.*

Respondeo primo: D. Thom. loco ab illo Anctore primum citato, non docere expresso, legem humanam non posse obligare ad actus internos, solum enim ait: *Judicium hominis eff. non posse de interioribus malis quae latentes, sed solum de exterioribus afflictibus qui apparetur, & ideo lex humana non posse habere causam & ordinare interioribus affectis, sed necessarium fuit quod ad hoc supervenirent de dicta. Quantum vero ad secundum ultimum defensionem ex 2. 2. q. 104. art. 3. nullum plane verbum ex his que referit ille Auctor, ibi habetur, ut legenti patet.*

Respondeo secundo, dato quod D. Thom. ex loco docuerit talium sententiam, illaque laxior ac mitior sit altera quae docet legem humanam ad actus internos obligare: cum tamen multo probabilior sit (Saltem si loquamur de actibus perei internis, & nullam habentibus connexionem cum exterioribus) ut ostendemus in tractatu de legibus, hinc tantum sequitur posse eligi sententiam minus tutam, sed magis probabilem, in concursu alterius magis tutam; sed minus probabilem, quod licet est supra in solutione quartae objectionis ostendimus. Idem dicendum ad locum ex D. Antonio desumptum, ille enim existimat, sententia illam quam ibi docet, esse probabilem, quamvis illi Autores eam sententiam minus probabilem: unde licet oppositus tutor sit; quia tamen eam minus probabilem credit, hinc solum inferri potest, licet est sequi sententiam minus tutam, sed magis probabilem.

ARTICULUS III.

An in concursu duarum opinionum aquae probabilium, tutor semper sit eligenda?

L Leet hujus difficultatis resolutio ex fundamentis jam statutis facile haberi poshit: eam tamen hic movet, ut celebrem illam juris regulam: *In dubiis tutor sit eligenda, defendamus, & a recentiorum Causiaturum causam videntur.*

Dico igitur: Quando in materia morali, quae subest periculum peccati mortalium, occurruunt duas opiniones aquae probabiles, tutor semper sit eligenda. Ita docent omnes Autores pro precedenti conclusione citati.

Probatur breviter ex cerebri illo factorum Canonum axiomate: *in dubiis tutor pars est eligenda, quod definiuntur ex cap. Ad audiendum, de homicidio, ubi dicitur: Quia vero utrum ex occasione cultris decessit, datum habet habetur CUM IN DUBIIS SEMITAM DEBEMUS ELIGENDUM TUTORUM, nos convenienti injungere Presbytero memorem, ut in sacra Ordinibus non ministret*. Et in cap. significasti. 2. edem tit. haberet quod si discerni non posset ex causa ista percussus interior, in hoc dabo tamquam homicidio, haberi debet sacerdos, et si forte homicidio non sit, et a sacerdotali officio absitire; cum in hoc casu cessare sit iustus, quam tempore celebrare. Idem habetur in cap. Petilio edem tit. & in cap. Si quis possit, de pugnit dist. 7. & in cap. Si quis autem, ubi dicit Augustinus adductus a iure: *Aus ignitor tibi, aut non ignitor, quod horum iustitiarum* sacerdotis: ERGO TENE CERTUM, DIMINTE INCERTUM. Concordat etiam caput Iuris de sponsalibus, ubi dicitur: *In his que dubia sunt, quod certius existimamus, teneri debemus. Atqui (jam subfumo) qui videt duas opiniones illas equaliter probabiles, dubius est quanam vera sit: Ergo non potest rata conscientia quam voluerit, eligere, sed debet eligere tutorum.*

Respondent secundo Adversarii, prælatum juris regulam, que alteri in dubiis iutorum partem esse eligendam, debere intelligi de dubio facti, non vero de dubio juris.

Sed fallitus hujus solutionis convincitur ex multis textibus juris, inter quos insignis est ille qui habetur in Clement. Exi. 9. item quia, de verb. significat: ubi in questione meri iuris an fratres Minorum teneantur sub peccato mortali ad ea obseruanda, que in regula verbo imperativi modi negative vel affirmativa continentur, Pontifex utitur eadem regulâ dicens: *nas itaque attendentes, quod in his que anima salutem respiciunt, ad vitiosos graves remors conscientis, pars secundum est tenenda. Sc. quia videlicet dubium, five facti, five iuris, non excusat. Causa enim a D. Thome quodlib. 8. art. 13. propositus continet dubium juris, non facti: Au feliciter habeat plures præbendas? Et tamen S. Doctor concludit, quod si quis in quandam dubitationem inducitur contrariae opinionis, & maiores dubitatione plures præbendas habet, periculus se committit, & sic procul dubio peccat. Ergo predicta juris regulæ non solum de dubio facti, sed etiam juris debet intelligi.*

Dissertatio Theologica,

59. Respondent tertio, regulam illam habere locum solum in irregularitate, quia Pontificibus ita statuere placuerit in odium homicidii, & propter specialem indecentiam quam ad ministeriam sacram inducit.

Sed haec etiam responsum facile diluitur ex lectione textuum cijatorum, qui absolute precipitant ligatur pars tertia in omni materia, in qua est periculum peccati mortalis, ut patet ex cap. illud de clericis excom. & ex cap. significatio 2. de homicidio, ubi Pontifex rationem affligunt cur in casu illi adducto sacerdos potius celare debet a sacrificio, quam celebrare, alioz Cam in altero vultum, in religio vero proponit periculum cimerum. Idem legenti habetur in capitulo Iuris de sponsalibus, ut legenti patebit.

60. Denique respondent quidam Recentiores, hanc regulam solum habere locum, quando dubitatur: an actio de isto quodlibet, sit mala & illicita: quod non contingit in causa difficultatis propostae: nam quando aliquis habet opiniones sequentes probabiles: quarum una afferit actum esse licitem, alia est illicitum, ligeret dubitet, quemam ex illis duabus opinionibus sit vera, & de illarum veritate mensuram praemittat, & veluti in equilibrium sit posita, nec magis in unam partem quam in aliam inclinata, eo tamen ipso quod judicat utramque opinionem esse probabilem, ratione probabiliter, ad rectitudinem operationis certificatur: cum certum sit quacunque probabilitatem, quantumvis temorem, ad rectitudinem humanae operationis sufficiere.

Sed haec responsum & doctrina ex supra dicta confutatur: Tum quia, ut supra dicimus, ille qui habet opinionem probabilem quod aliquis actus est illicitus, habet aliquid magis dubio, nempe probabilitatem de multa actus, quia magis accedit ad certitudinem: quam sufficie, vel dubium; unde si quando aliquis dubitatur, an actio de qua est quodlibet, sit mala & illicita, tenetur eligere partem rationem, a fortiori ad id tenetur, cum haberet duas opiniones sequentes probabiles, quarum una afferit actum esse malum & illicitum: Tum etsi, quia supra ostendimus, praeclarum dogma, quo Adversari probabilitatem quantumvis genuerit ad rectitudinem humanae operationis sufficiere assertum, nec ab ipsa omnino dubitetur & formidinem de opposito excludetur, cum illud dubium sit & incertum, & ad summum probabilem seu opinabilem.

61. Queres ad complementum hujus questionis, quid agendum sit, quando non constat, quemam ex duabus opinionibus aquae probabilibus sit tuorum?

Respondeo, tunc servandas esse regulas a jure prefcriptas, sunt illae:

In dubio actus valeat postea, quam pereat.

Præferendum est quod in regione in qua actum est, freguntur.

Ad probatum consuetudinem attendatur.

Obi contraria extant sententiae, pronuntiandum est pro posse, & potius pro reo, quam pro auctore.

Quod benignius, quod verisimiliter, quod plerumque sciri solet, præfatur;

Obi sunt opiniones discordes, Iudex sequitur communem.

Ad Superiorum, vel etiam ad Sedem Apostolicam recurritur. Ut probatur specialiter ex verbis Denteron. 17. Si difficile & ambiguum esset te iudicium esse præfaturum, & Iudicium extra portas tuas sideris verba variari, venies ad Sacerdotem, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore, & facies quacunque dixeris, sequitur coram sententiam. Quia tamen ut referit D. Ambros. in cap. Iudicis 3. q. 7. Bonus Index est arbitrio facit, & non demissio proposito voluntatis, sed iuxta legem & iure pronuntia: si etiam respectu ejus res probatus ambigua sit, & non possit eam certe dirimere, debet vel abstinere a iudicio, vel dividere sententiam, propero confutatum argumentorum (ut fecit Solomon, cum judicavit paucum a diu misericordia sibi oblatum esse dividendum; licet enim id egerit tentandi gratia, eratramen secundum regulis iustitiae) vel tandem partes ad concordiam reducere, ut latius prosequitur Fagnum ex ipso corpore juris, vel ex aliis Jurisconsultis, in cap. citatum, ne innitaris, n. 231. 235. & 244.

62. Ex his regulis & principiis juris constitutum manet per verum novorum Casuistarum dogma, quo afferunt, stante equali utrinque probabilitate, Iudicem posse adjudicare cui maluerit. Ita Caramuel. l. 3. Theol. moral. n. 1467. ubi agens de litigantibus, quarum neuter rem controvenerat possiderit, ait: si equalis probabilitas sit, posse Index rem adjudicare cui maluerit. Tamburinus etiam lib. t. in Decal. cap. 3. §. 4. num. 7. licet oppositum doceat, subdit tamen: Propter exprimacum bonorum Doctorum auctoritatem, afferentem in hoc casu posse Iudicem pro sui amico, si maluerit, sententiam pronuntiare, posse id usus probabile, si velis, amplecti: citaque pro hac sententia Sanch. & Franciscum Delugo. Addit Fagundez apud Escobarum n. 3. exam. 2. cap. 6. num. 111. ipsum in tali casu posse aliquid ab unum partium accipere, ut sententiam in ejus favorem ferat; quia (inquit) sunt equali utrinque probabilitate, posse cuiuslibet partis dare iurisdictionem: quare datus locus gratificationis, quia est prelio estimabilis, utrumque cum jactura

excusat, si sequatur erroneam opinionem alicuius Magistri: At si communiter & univeraliter loquendo, unius Doctoris suffragium efficere, opinionem probabilem, & in praxi tutam, qui in rebus dubiis, ad fidem aut bonos mores spectantibus, erroneam opinionem alicuius Magistri sequeretur, excusaretur a peccato, praesertim iuxta novorum Casuistarum principia, docentium omne probabile probabilitate quantumvis tempi ac debili, a peccato excusat: Ergo iuxta D. Thomam, unius tantum Doctoris suffragium non potest, communiter & regulariter loquendo, reddere opinionem aliquam probabilem, & in praxi tutam. Unde Lastantius super relatum: Ne trahatur auctoritate cuiusquam, sed veritas potius favet nos & auctoritatem. Nullus hic temerari locu: in aeternum fiducia pars subveniens est, si sui persona innitis, sui opinio falsa accepta. Ex quo infert Joannes Sinnichius §. 357. intolerabiliter esse illam Caramuelis adulacionem supra relatum: Quarene ac hoc esse illud licet, sufficit respontus DIANA DIXIT: Neque enim (subdit ille) in schola Pythagoras, degredi, sed in seculo Christi, qui nequam dixit peributio, ego sum probabilitas, sed, ego sum veritas. Hujus magisterio didicimus arctitudinem vis deductoris ad vitam, & facit in vitam vis deducens ad mortem. Perro quod hujus magisterio didicimus, verum esse non ambigimus. Proutque quantumvis Diana molitus vitam diciatur, vel vitam perditionis angustie, non ei credimus, sed Christo potius acquiescimus: afferentes illam esse artiam, itam vero spaciosem, Qui enim illam praedicavit artiam, & istam spaciosem, Deus est, legifer est, veritas est: Diana, quantumbile a Caramulo laudans, homo potius est, legifer non est, veritas non est.

63. Probatur tertio conclusio ab inconvenienti, quod sequitur ex diversa sententia: Si enim unius viri docti & probabiles sufficiunt ad reddendum aliquam opinionem probabilem, & tutam in praxi, vel dicendum esset recentiores Casuistas non esse viri doctos & probos, vel omnes eorum assertiones esse probabiles, & tutas in praxi, primum non concedent Adversari, cum recentioribus Casuistis maxime injuriosum sit: secundum vero absurdissimum est: quis enim dicat omnes novorum Casuistarum assertiones, quis infra referamus ac resellamus, esse vere probabiles & tutas in praxi? Quis afferre audeat licere v.g. praelate procurare abortum ante animationem foetus, ut vites infamias; aut concubinatus retinere concubinam, quando ea relicta vitam trafigerit tristis, vel actor aut reo occidere Iudicem, cum ab eo iniqua timetur sententia; aut Iudici in causa aequali accipere pecuniam ab una partium, ut sententiam in ejus favorem ferat? Quis etiam existimet licere, inducere testem ad iurandum falso, quod jurans quidem patet esse verum, ipse vero inducens fit esse falso; vel absoluto desiderio cupere mortem patris, ad percipiendam eius hereditatem; & ad vitandam mortem, vel gravia damnam, falso fibi crimen imponere, ac falso gladio lingue perire? Quis tandem sentiat cum Caramuelio (quem recentiores Casuista, Luminare magis, & ingeniorum faciem, appellant) Advocatum posse patrociniari caule, quam cognoscit esse injuriam; Clericum posse in recitatione horis Canonices voluntarie diffracti, aut quotidie recitare Officium psalmiche, vel unica recitatione Officii duorum dierum obligationi satisfacere, & Monachos omnes a jejuniis lego & onere liberari? Certe hac ita absurdia sunt, ut communis sensus, & communissima pietatis notiones, ad ea refellenda & aspergenda sufficiant. Ea tamen, & plura alia quae referimus articulo sequenti, transfliguntur debent Adversari, vel ab illo dogmate recedere, quo unius viri docti & probi suffragium ad reddendum opinionem probabilem sufficerent afferantur.

64. Nec valet, si dicas, illud quidem sufficere ad reddendum opinionem speculative probabilem, non tamend ad reddendum illam tutam & probabilem in praxi. Hoc enim ex ipsi novorum Casuistarum principiis confutari potest. Nam Joannes Sancius in predictis disp. 54. num. 11. sic ait: Invenitibile videtur aliquam opinionem esse speculative probabilem, & in praxi raro amplius non posse, probabilitas namque practica a speculative differt, tamquam effectus in sua causa: id enim quod quis exerceat exigitur iuste vel iniuste, ab eo noſtum, quod scilicet speculative iudicavit posse agi licite vel illicite. Qui ergo arbitratur speculative aliquid licite operari se proper rationes probabiles in suo exercitu mandare potest; alias nihil operabitur, ne dicens fructus seu momenti erit illa speculative probabilitas, si ad opus effe impedita; & aqua comparari posset speculative opinionem habens, & pertinaciter operari practice ex ea. Tantalo, pomo & aquam ad labia propria habent; impedito ramen eis nisi fore frui, immo Tantalo iustificator est, qui dum bibere exigitur, nequebat; ut probabilitis opinione nisi pertinacenter, omittit operari quod in ejus specie est efficiere. Ex quibus liquet, iuxta novorum Casuistarum principia, non solum esse probabile speculative, sed etiam in praxi tutum, quicquid unus Doctor afferit esse probable, subinde omnes opiniones Caramuelis, Tamburini, Escobarri, & aliorum Re-

De Opinionum Probabilitate,

centiorum, tuto amplecti licere: ex quo fare innumeris sequuntur absurdia. Unde inter novorum Casuistarum assertiones, quas ad instantiam Episcopi Gandavensis, Academia Lovaniensis prescripsit, huc erat vigilima sexa: Autoritas unius Doctoris probi & docti reddit opinione probabilem. Quam propositionem, ut perniciem, & in materia doctrinae moralis innumeris absurditates invenientes,

centiorum, tuto amplecti licere: ex quo fare innumeris sequuntur absurdia. Unde inter novorum Casuistarum assertiones, quas ad instantiam Episcopi Gandavensis, Academia Lovaniensis prescripsit, huc erat vigilima sexta: Autoritas unius Doctoris probi & docti reddit opinione probabilem. Quam propositionem, ut perniciem, & in materia doctrinae moralis innumeris absurditates invenientes, damnavit.

Advertendum tamen est, me in conclusione dixisse 68 unius Doctoris suffragium communiter loquendo, non posse reddere opinionem aliquam probabilem & in praxi tutam: quia interdum Doctor potest esse ad eum clarus, & in Ecclesia celebris, ut ejus auctoritas preponderet aliorum mulierum rationibus & auctoritatibus. Quare existimam solam D. Thomam auctoritatem posse reddere opinionem vere probabilem, & in praxi tutam. Tam quia ejus Doctrina non solum ab innumeris Doctoribus & celebris Academis, sed etiam a pluribus Summis Pontificibus fuit commendata & approbata, nominatus ad Alexandrum VII. qui nuper in brevi Apolstolico ad Academiam Lovaniensem missio, hujus S. Doctoris dogmata, TUTISSIMA ET INCONCUSSA declaravit, ut initio hujus dissertationis diximus: Tum etiam quia D. Thomas nunquam absque ratione efficaci, saltem quantum materia patitur, vel sine auctoritate Scriptura facit, aut SS. Patrum Testimonios aliquid in medium producit. Unde Gravina nostrar in suo Cherubim Paradisi, in principio dicit verbum: EGO SUM PROBABILITYS, sed, EGO SUM VERITAS. Hujus magisterio didicimus arctitudinem vis deductoris ad vitam, & facit in vitam vis deducens ad mortem. Perro quod hujus magisterio didicimus, verum esse non ambigimus. Proutque quantumvis Diana molitus vitam diciatur, vel vitam perditionis angustie, non ei credimus, sed Christo potius acquiescimus: afferentes illam esse artiam, itam vero spaciosem, Qui enim illam praedicavit artiam, & istam spaciosem, Deus est, legifer est, veritas est: Diana, quantumbile a Caramulo laudans, homo potius est, legifer non est, veritas non est.

§. II.

Solvuntur objectiones.

C Ontra nostram assertione objicit in primis Thomas Sanchez in summa lib. 1. cap. 9. num. 7. & alii recentiores Casuista post ipsum, ut Joannes Sancius, Layman, Filiculus & alii, testimonium D. Thomae, desumptum ex quodlib. 3. art. 10. ubi S. Doctor (inquit Sanchez) ait, Posse querendum amplius opinionem quam a Magistro auditum, in ita que ad modos pertinent.

Sed totum hunc articulum diligenter & accurate legimus & relegimus, & hec verba inventire non potuimus, nec ea certa videre poterimus, nisi Sanchez sua illa conspicila, quibus videntur ea quae non sunt, tamquam ea quae sunt, nostris oculis admovet. Nam S. Doctor nihil tale habet in hoc articulo, sed totum opportunit: ut enim, ut supra reutimus: in his que pertinent ad fidem & bones mores nullus excusatur, si sequatur errorem alicuius.

Ex quo datur nota digna: minimum Sanchez locum illum Divi Thomae adulterasse, vel factum alienis oculis legitime, & alios recentiores Casuistas, qui illam pariter sic corruptum habent, ut communis sensus, & communissima pietatis notiones, ad ea refellenda & aspergenda sufficiant. Ea tamen, & plura alia quae referimus articulo sequenti, transfliguntur debent Adversari, vel ab illo dogmate recedere, quo unius viri docti & probi suffragium ad reddendum opinionem probabilem sufficerent.

Objicit secundo Caramuel in Theol. fundam. num. 448. 70 Quicquid sequitur quatuor Autores est probabile: Sed ad probabilitatem non requiri quatuor Autores, sed unum omnino sufficere, quatuor sequuntur Autores, immo & virginis, aut plures: Ergo opinio unius Autoris est probabilis. Hoc ratio (subdit ille) futurum hucusque caruit.

Sed facile respondetur, quod quando aliqui Doctores adherunt ad probabilitatem alicuius sententie sufficere unius Doctoris suffragium, vel loquuntur de Autore adeo claro & in Ecclesia celebri, ut ejus auctoritas aliorum multorum rationibus & auctoritatibus preponderet, qualem diximus esse Divum Thomam, qui unus pro decem milibus computatur. Ita Viguierius lib. 1. instit. cap. 15. ubi sic ait: In dubio sequens opinionem rationabilem alicuius magistri: cum Magister est Doctor & approbas, ut D. Thomas, qui absque ratione aut auctoritate non confuerit loqui, est exigitur a peccato. Vel solum volunt opinionem illam censeri probabilem, que unius viri docti & probi suffragio nimirum, quando communis sententia non repugnat, & ab aliis ut improbabiles, & singularis non rejicitur: sicut explicit Layman, Filiculus, & alii: opinio vero, quae afferit unum Autorem per se ad probabilitatem alicuius sententie sufficere, repugnat communis Doctorum sententie, & ab illis non solum ut falsa, sed etiam ut improbabiles, immo ut perniciem & innumeris absurditates in materiali doctrinae moralis inveniens, rejicitur, ac repro-

Conclusio negativa statuitur.

D Ico igitur, Unius tantum Doctoris suffragium seu 65 auctoritas, communiter loquendo, non potest reddere opinionem aliquam probabilem & in praxi tutam. Probatur primo ex Aristotle 1. topic. cap. 1. sic dicitur: Probabilitas sunt que videtur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his maxime, notis: Sed que uni sibi videntur non videtur pluribus: Ergo quae uni sibi videntur, communiter loquendo, probabilitas non sunt.

Probatur secundo ex D. Thomae quodlib. 3. art. 10. ubi ait: In his que pertinent ad finem, & bonis morebus, mutus